

کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان وضعیت موجود و مسائل توسعه

دکتر احمد شعبانی^۱ و اکرم طالبی^۲

چکیده: در اوایل قرن حاضر کتابخانه‌های بیمارستانی به منزله بخشی جدایی‌ناپذیر از مراکز پزشکی و بیمارستان‌ها مورد توجه قرار گرفته‌اند. وظیفه و هدف اصلی این کتابخانه‌ها مبتنی بر خدمات دوگانه به بیماران در سطح مواد عمومی، و به کارکنان پزشکی در سطح مواد تخصصی است. بر این مبنا مقاله حاضر به بررسی وضعیت کتابخانه‌ها، مجموعه، خدمات، قضا، و تجهیزات کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان می‌پردازد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مقدمه

کتابخانه بیمارستانی به منزله بخشی جدایی‌ناپذیر و فرهنگی از مراکز پزشکی و بیمارستان‌ها در اوایل قرن حاضر در ممالک توسعه یافته و صنعتی مورد توجه قرار گرفت. واژه‌نامه‌های کتابداری تعریف ویژه‌ای از این گونه کتابخانه‌ها ارائه داده است. چنان‌که چوپرا (Chopra, 1992, p279) و سلطانی (سلطانی، ۱۳۶۵، ص ۲۳۳) تعریف مشابهی را در این باب ارائه می‌کنند: "کتابخانه‌ای برای استفاده بیماران بیمارستانی و گاهی کارمندان که به وسیله بیمارستان یا سازمانی علاقه‌مند با کتابخانه عمومی اداره می‌شود". هدف عمده این کتابخانه‌ها بر این اصل استوار است که "افرادی که جهت مراقبت‌های پزشکی دراز مدت در بیمارستان‌ها و سایر مؤسسات پزشکی بستری می‌شوند، باید نظیر افراد دیگر جامعه، حق استفاده از امکانات فرهنگی آن جامعه را داشته باشند و تمامی جلوه‌ها و دستاوردهای فرهنگی

۱. عضو هیأت علمی گروه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان

۲. کارشناس کتابداری کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

موجود در جامعه، در وسیع‌ترین بعد ممکن، توسط مؤسسات پزشکی در اختیار و در دسترس بیماران مورد نظر قرار گیرد." (سوال، ۱۳۷۲، ص ۸۲). این موارد مبین نقش فرهنگی و احساسی پزشکان و پرستاران در ارتقای روحی و ذهنی بیمار در خصوص مطالعه و کمک به وی در بهبود و معالجه است.

توسعه زمینه‌های اطلاعات و انتشارات مواد کتابی و غیرکتابی در باب پزشکی و پیراپزشکی در نیمه دوم قرن حاضر میلادی موجب شد تا کارکنان واحدهای پزشکی خواستار ارائه خدمات تخصصی پزشکی در مراکز پزشکی و بیمارستان‌ها شوند. براساس گزارش‌های موجود سعی شد از کتابخانه‌های بیمارستانی و نیروی انسانی این کتابخانه‌ها در جهت خدمات تخصصی استفاده شده و این عملیات ذیل طرح کتابخانه‌های ادغامی به مرحله اجرا در آید. وظیفه و هدف اصلی این کتابخانه‌ها مبتنی بر خدمات دوگانه به بیماران در سطح مواد عمومی، و به کارکنان پزشکی در سطح مواد تخصصی است.

هدف و موضوع تحقیق

با توجه به توسعه کتابخانه‌ها و مراکز فرهنگی کشور در این تحقیق سعی شده است به بررسی اهداف ذیل مبادرت شود:

۱. وضعیت کلی کتابخانه‌های بیمارستانی در شهر اصفهان چگونه است؟
۲. وضعیت مجموعه این کتابخانه‌ها چگونه است؟
۳. خدمات کتابخانه، فضا و تجهیزات بر چه موازین کمی مبتنی است؟
۴. نیروی انسانی کتابخانه‌های بیمارستانی چه کسانی هستند؟

بر این مبنا مقاله حاضر به بررسی موقعیت و ارزیابی کیفی این مراکز در شهر اصفهان پرداخته و به جنبه‌های مختلف کتابخانه بیمارستانی در شهر مزبور توجه دارد.

تعریف اجزای مسئله

بیمارستان: "واحدی است که حداقل دارای ۱۵ تخت با تجهیزات و تسهیلات و خدمات عمومی پزشکی لازم و حداقل دو بخش داخلی و خارجی همراه با گروه پزشکان متخصص باشد. چنانچه تخت‌های بیمارستان از ۳۰ تجاوز کند، باید مجهز به بخش‌های رادیولوژی و آزمایشگاه نیز باشد." (سازمان برنامه و بودجه استان اصفهان، ۱۳۷۴، ص ۱۰۹).

روش گردآوری اطلاعات

اطلاعات این بررسی در نیمه دوم سال ۱۳۷۵ از طریق پرسشنامه حضوری توسط یکی از دانشجویان رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان در پایان درس «آیین گزارش‌نویسی» به دست آمده است. براساس جدیدترین آمار مؤسسات پزشکی، شهرستان اصفهان در سال ۱۳۷۲ دارای پانزده بیمارستان و زایشگاه دولتی با ۴۹۴۱ تخت و هفت بیمارستان و زایشگاه خصوصی با ۴۷۵ تخت فعال بوده که ده بیمارستان دولتی دارای کتابخانه بیمارستانی هستند. (سازمان برنامه و بودجه استان اصفهان، ۱۳۷۴، ص ۱۱۳).

پرسشنامه از سئوالات باز و بسته در چند بخش متنوع به این قرار تشکیل یافته است: وضعیت کلی، بررسی پیشینه کتابخانه و مدیریت، وضعیت مجموعه، خدمات کتابخانه، قضا و تجهیزات، و بررسی منابع نیروی انسانی کتابخانه‌های بیمارستانی. برای بررسی آماری از پردازش توصیفی و تهیه جداول استفاده شد.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

وضعیت کلی و بررسی پیشینه کتابخانه‌ها

از مجموع ده مرکز پزشکی که به منزله جامعه آماری این تحقیق محسوب شده، شش بیمارستان قبل از انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ تأسیس شده‌اند. در حالی که چهار بیمارستان در طی سال‌های بعد از ۱۳۶۰ افتتاح شده است. قدیمی‌ترین مرکز موسوم به بیمارستان خورشید در سال ۱۳۰۰ هجری شمسی و جدیدترین مرکز پزشکی تحت عنوان الزهراء (س) در سال ۱۳۷۲ گشایش یافته است. چنان که در جدول شماره ۱ مشهود است، تاریخ آغاز فعالیت کتابخانه‌های بیمارستانی با توسعه آموزش پزشکی و پیراپزشکی در رشته‌های دانشگاهی کشور مقارن است. چهار مرکز پزشکی در شهر اصفهان شامل مرکز پزشکی حضرت امیرالمؤمنین (ع)، مرکز پزشکی شهید بهشتی، مرکز پزشکی امام موسی کاظم (ع)، و مرکز پزشکی الزهراء (س) در طول سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ صاحب کتابخانه شده‌اند. متغیر قابل توجه دیگر فاصله سال تأسیس بیمارستان و کتابخانه‌های بیمارستانی است. داده‌ها نشان می‌دهد که ۵۰ درصد کتابخانه‌های این جامعه آماری پس از دهه شصت احداث شده است، که نشان از تبلور نظام آموزشی - درمانی در بیمارستان‌ها دارد.

جدول ۱. توزیع فراوانی سال تأسیس، وابستگی سازمانی، نظام بیمارستان‌ها و سال تأسیس کتابخانه‌ها

سال تأسیس کتابخانه	نظام	وابستگی سازمانی	سال تأسیس	نام بیمارستان
۱۳۴۲	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۰۰	مرکز پزشکی خورشید
—	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۳۲	آیت‌الله کاشانی
۱۳۵۰	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۳۵	مرکز پزشکی فیض
۱۳۵۳	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۴۸	مرکز پزشکی امین
—	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۵۰	مرکز پزشکی شهید چمران
۱۳۶۹	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۵۷	مرکز پزشکی شهید بهشتی
۱۳۶۴	درمانی	بهداری سپاه پاسداران	۱۳۶۱	بیمارستان شهید صدوقی
۱۳۶۸	درمانی	بنیاد جانبازان و مستضعفان	۱۳۶۸	بیمارستان امیرالمؤمنین (ع)
۱۳۷۰	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۶۹	مرکز پزشکی امام موسی کاظم (ع)
۱۳۷۲	آموزشی - درمانی	دانشگاه علوم پزشکی	۱۳۷۲	مرکز پزشکی الزهراء (س)

فضا و تجهیزات

از جنبه‌های مهم کتابخانه‌های بیمارستانی، فضا و استقرار مواد مجموعه در فضای بیمارستان‌ها برای استفاده مراجعان است. با توجه به اقبال متنوع مراجعان، و نیازهای مختلف آنها، فضا در زمان معماری و ساخت بیمارستان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. برای مثال ساخت بیمارستان الزهراء (س) در سال ۱۳۷۲ فضایی معادل ۸۰۰ متر مربع برای کتابخانه اختصاص یافته است. در حالی که این ویژگی برای دیگر بیمارستان‌ها مانند شهید صدوقی و امیرالمؤمنین (ع) که بعد از سال‌های ۱۳۶۰ بنا شده به ترتیب فضایی معادل ۵۰ و ۱۲ مترمربع است. جدول شماره ۲ مبین کوششی است که بیمارستان‌های قدیمی در ساخت کتابخانه بیمارستانی یا فضای قابل ملاحظه مبذول داشته‌اند. این اهتمام در مراکز پزشکی خورشید و آیت‌الله کاشانی چشمگیر است.

توجه به تجهیزات، به زمینه خدماتی دستیاران تخصصی و دانشجویان رشته‌های پزشکی باز می‌گردد، که فقط مبین فعالیت مرکز پزشکی الزهراء (س) است. در این باب مرکز مزبور برخوردار از رایانه، چاپگر و فتوکپی بوده و آشکارا فعالیت‌هایی را برای جست‌وجو و تکثیر در حوزه تخصصی انجام می‌دهند.

جدول ۲. توزیع فراوانی مساحت و تجهیزات کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان

نام کتابخانه	مساحت کل (متر مربع)	مساحت سالن (متر مربع)	تجهیزات
مرکز پزشکی خورشید	۲۸۲	۱۹۲	—
آیت‌الله کاشانی	۳۰۰	۲۲۰	—
مرکز پزشکی فیض	۷۰	۳۵	—
مرکز پزشکی امین	۷۰	۷۰	—
مرکز پزشکی شهید چمران	۵۰	۵۰	—
مرکز پزشکی شهید بهشتی	۹۰	۳۰	زیراکس
بیمارستان شهید صدوقی	۵۰	۲۰	—
بیمارستان امیرالمؤمنین (ع)	۱۲	۶	—
مرکز پزشکی امام موسی کاظم (ع)	۱۲۰	۷۰	—
مرکز پزشکی الزهراء (س)	۸۰۰	۴۰۰	رایانه+چاپگر+زیراکس

تحصیلات رسمی مدیران کتابخانه‌ها

یکی از موارد عمده بررسی کتابخانه‌های بیمارستانی توجه کلی به این حوزه‌ها و تازگی تأسیس آنها در طول دهه اخیر است. در این صورت در استخدام و انتصاب مسئولان این کتابخانه‌ها انتظار می‌رود تخصص و تحصیلات مورد عنایت قرار گیرد. از جدول شماره ۳ مشهود است که ۳ نفر از مسئولان کتابخانه‌ها معادل ۳۰ درصد در سطح کارشناسی، ۳ نفر معادل، ۳۰ درصد در سطح فوق دیپلم و بقیه در سطح دیپلم و زیر دیپلم دارای تحصیلات رسمی هستند. گرایش تحصیلی این عده در زمینه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی محدود به یک نفر در سطح فوق دیپلم بوده و دیگر افراد در زمینه‌های ادبیات فارسی، انگلیسی، و رایانه است. بنابراین پیش‌بینی می‌شود که میزان بالای مسئولان غیرمتخصص در دراز مدت تنش‌های نامطبوعی را در خصوص مجموعه‌سازی و خدمات این کتابخانه‌ها فراهم آورد. به منظور رفع این نقیصه غالب مسئولان غیرمتخصص از دوره‌های کوتاه مدت و تکمیلی کتابداری مرکز مدیریت دولتی بهره‌مند بوده‌اند.

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان تحصیلات مدیران و سرپرست‌های کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان

میزان تحصیلات	تعداد	درصد
کارشناسی	۳	۳۰
فوق دیپلم	۳	۳۰
دیپلم	۳	۳۰
زیر دیپلم	۱	۱۰

منابع انسانی کتابخانه‌ها

توسعه آموزش پزشکی و پیراپزشکی در مراکز پزشکی و گرایش به استقرار نظام‌های آموزشی - درمانی در بیمارستان‌های شهر اصفهان موجب شده است تا توجه به وضعیت منابع انسانی در این مراکز فزونی یابد. به طوری که در سه مرکز پزشکی خورشید، فیض، و الزهراء بیش از دو نفر شاغل به خدمت می‌باشند. برای مثال کتابخانه‌های بیمارستانی خورشید و الزهراء دارای کارمندانی ویژه در بخش خدمات امانی و نشریات هستند. در مجموع ۹ کارمند دیگر در کتابخانه‌های مزبور به ارائه خدمات پرداخته که ۴ نفر دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم و بالاتر بوده، که از این تعداد ۲ نفر دارای تحصیلات علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی هستند. در جدول شماره ۴ نشان داده می‌شود که ۶ کتابخانه بیمارستانی توسط یک نفر که سمت سرپرستی را نیز در حوزه مزبور به عهده دارد، اداره می‌شود.

جدول ۴. توزیع فراوانی میزان تحصیلات منابع انسانی کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان

نام کتابخانه	کارشناسی		کاردانی		دیپلم	پایین تر از دیپلم
	کتابداری	غیره	کتابداری	غیره		
مرکز پزشکی خورشید	-	-	-	-	۲	-
آیت الله کاشانی	-	-	-	-	-	-
مرکز پزشکی فیض	-	-	۱	۱	-	-
مرکز پزشکی امین	-	-	-	-	-	-
مرکز پزشکی شهید چمران	-	-	-	-	-	-
مرکز پزشکی شهید بهشتی	-	-	-	-	-	-
بیمارستان شهید صدوقی	-	-	-	-	۱	-
بیمارستان امیرالمؤمنین (ع)	-	-	-	-	-	-
مرکز پزشکی امام موسی کاظم (ع)	-	-	-	-	-	-
مرکز پزشکی الزهراء (س)	۱	۱	-	-	۱	۱

جامعه کتابخانه‌ها

جامعه کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان اقشار متنوعی را در بر می‌گیرد. دلیل این امر تنوع افرادی است که توان استفاده از این کتابخانه‌ها را دارند. در جدول ۵ به تعداد تخت و منابع انسانی بیمارستان‌ها توجه شده تا حوزه کاربردی وظایف کتابخانه‌های بیمارستانی منعکس شود. هر چند تعداد متغیر دستیاران تخصصی و دانشجویان پزشکی از این جدول مشخص نبوده و نمی‌تواند بازتاب دقیق خدماتی را درباب حوزه پزشکی آشکار سازد، لیکن عوامل ثابت مانند

تعداد بیمار، تعداد پزشکان و کادر اداری را نشان می‌دهد. همین جدول نشان می‌دهد که هر چند گرایش بیمارستان‌ها در حوزه آموزشی - درمانی شاخص بوده، لیکن توجه به مواد عمومی نیز در این مراکز الزامی است، بنابراین، تبیین کتابخانه‌های ادغامی در توسعه بیمارستان‌های جدید در عصر حاضر وجهی بارز را در بردارد. این وجه باید در باب مجموعه‌های موجود نیز مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۵. توزیع فراوانی تعداد تخت و منابع انسانی بیمارستان‌های شهر اصفهان در جامعه آماری پژوهش حاضر

نام کتابخانه	تعداد تخت	منابع انسانی بیمارستان‌ها		
		پزشک	کادر درمانی	کادر اداری
مرکز پزشکی خورشید	۲۵۴	۴۰	۹۰	۲۶
آیت‌الله کاشانی	۳۷۸	۳۳	۳۵۵	۲۵
مرکز پزشکی فیض	۲۱۵	۱۴	۱۰۰	۲۵
مرکز پزشکی امین	۱۴۰	-	-	-
مرکز پزشکی شهید چمران	۱۱۰	۱۵	۱۲۰	۲۰
مرکز پزشکی شهید بهشتی	۱۸۰	-	۸۳	۱۴۴
بیمارستان شهید صدوقی	۱۲۰	۱۰۰	۳۰۰	۱۰۰
بیمارستان امیرالمؤمنین (ع)	۸۴	۱۰۳	۱۲۱	۲۶۰
مرکز پزشکی امام موسی کاظم (ع)	۱۲۰	۱۲	۸۵	۱۶۰
مرکز پزشکی الزهراء (س)	۹۸۰	-	-	-

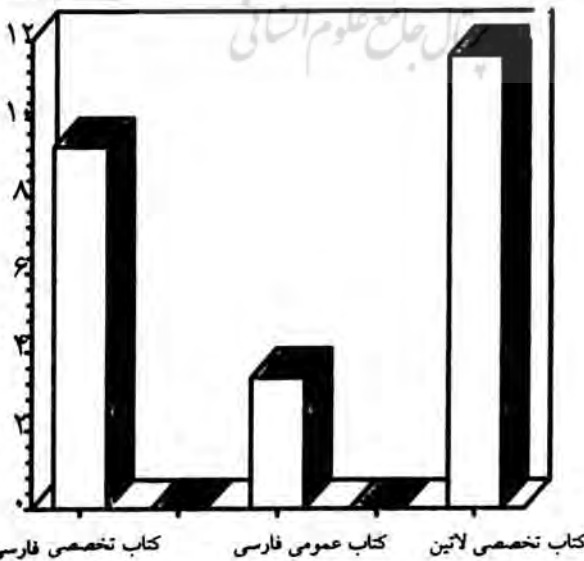
حجم مجموعه

مجموعه کتابخانه‌های بیمارستانی نسبت به دیگر مراکز از دو ویژگی برخوردار است. نخست مواد این مجموعه‌ها برای جامعه‌ای متنوع در شرایط سازمانی تدارک می‌یابد. دیگر آن که حوزه موضوعی این مواد زمینه‌های مختلف تخصصی و مواد عمومی را در برمی‌گیرد. بر این مبنا از ارزیابی کمی مجموعه، جوانب خدماتی کتابخانه‌های بیمارستانی نیز تا حدودی به دست می‌آید. آنچه از مجموعه کتابی این کتابخانه‌ها پیدا است، حجم قابل توجه مواد تخصصی و کتاب‌های لاتین است که در کتابخانه‌های بیمارستانی نگاهداری می‌شود. بر این مبنا هر چند دلیل اصلی وجود کتابخانه بیمارستانی، خدمات عمومی بیماران است، ملاحظه می‌شود که این روند در کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان روند آموزشی را به نحو غالب در بردارد. جدول ۶ کوشش مجدانه این کتابخانه‌ها را در گردآوری پایان‌نامه‌ها نشان می‌دهد. چنانچه روند کمی مواد کتابی با توجه به جنبه‌های تخصصی سنجیده شود، در مجموع

۲۰۸۶۷ جلد منبع فارسی و لاتین و ۳۳۴۹ جلد منبع فارسی عمومی در مجموعه کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان نگاهداری می‌شود. که میزان مواد تخصصی بالغ بر شش برابر منابع عمومی در کتابخانه‌هاست. در مجموع میزان منابع عمومی در بیمارستان‌های شهید صدوقی و امیرالمؤمنین (ع) که به بهداری سپاه پاسداران و بنیاد جانبازان و مستضعفان وابسته‌اند، از حجم کمی مناسب‌تری برخوردارند، در حالی که منابع تخصصی در بیمارستان امیرالمؤمنین (ع) نسبتاً محدودتر است.

جدول ۶. توزیع فراوانی حجم مجموعه مواد کتابی در کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان

پایان‌نامه‌ها (جلد)	نشریات ادواری لاتین (عنوان)	نشریات ادواری فارسی (عنوان)	کتاب‌های تخصصی لاتین (جلد)	کتاب‌های عمومی فارسی (جلد)	کتاب‌های تخصصی فارسی (جلد)	نام کتابخانه
۱۰۴۴	۷۶	-	۱۸۰۰	۱۷۰	۸۰۰	مرکز پزشکی خورشید
۲۷۴	۳۰	۲۰	۲۱۶۸	۱۵۰	۱۵۱۹	آیت‌الله کاشانی
۱۱۱	۲۲	۱۰	۱۳۴۰	۱۰۰	۶۵۵	فیض
۱۸۸	۴۷	۱۰	۱۶۸۰	۱۰۰	۱۰۵۰	امین
۵	۵	۵	۵۱۴	۲۶۵	۵۵۰	شهید چمران
۱۱	۶	۷	۹۳۰	۱۲۵	۴۸۰	شهید بهشتی
۱۰	۲	۵	۱۵۰۰	۵۰۰	۲۰۰۰	بیمارستان شهید صدوقی
-	۱	-	۴۶	۵۵۴	۱۳۵	امیرالمؤمنین (ع)
۱۰	۱	۳	۴۰۰	۱۰۰۰	۴۴۰	مرکز پزشکی امام موسی کاظم
۱۴۶	۳	۳۰	۱۲۲۰	۳۸۵	۱۶۵۰	الزهراء (س)

نمودار ۱. تعداد کتاب‌های تخصصی لاتین، عمومی فارسی و تخصصی فارسی در کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان.

خدمات

نکته قابل و بارز در زمینه خدمات، تناقض آشکار در خدمات کتابخانه‌های بیمارستانی است. تمام کتابخانه‌های مزبور ارائه خدمات به پزشکان و دانشجویان پزشکی، پرستاران و کادر بهیاری را از وظایف خویش تلقی کرده، در حالی که فقط دو کتابخانه مرکز پزشکی خورشید و بیمارستان شهید صدوقی به ارائه خدمات به بیماران مبادرت می‌کنند. دلایل امتناع از ارائه خدمات کتابخانه‌ای به بیماران به شرح زیر است:

- "نداشتن کتاب‌های مناسب برای بیماران" (مرکز پزشکی آیت‌الله کاشانی، مرکز پزشکی فیض، بیمارستان امیرالمؤمنین (ع)، و مرکز پزشکی الزهراء (س)).

- "عدم استقبال بیماران به جهت وضعیت جسمی نامناسب" (مرکز پزشکی فیض).

- "وجود عفونت و آلودگی در محیط بیمارستان" (مرکز پزشکی امام موسی کاظم (ع)).

در نهایت آن‌که، میزان امانت به جامعه بیمارستانی در کتابخانه‌های تحت بررسی مشتمل بر آمار پزشکان و دانشجویان پزشکی، پرستاران و کادر بهیاری بوده، و آنچه از میزان امانت کتاب در روز از جدول ۷ استنتاج می‌شود، نیاز مبرم و توسعه این کتابخانه‌ها در شبکه پزشکی شهر اصفهان است. این نیاز در مراکز آموزشی - درمانی به‌طور وسیعی مشاهده می‌شود. چنان‌که در مرکز پزشکی خورشید در طول روز ۸۰ منبع کتابی به پزشکان و دانشجویان پزشکی امانت داده می‌شود. در مرکز پزشکی الزهراء (س) در طول روز ۷۰ منبع و در مرکز پزشکی آیت‌الله کاشانی ۵۵ منبع امانت داده می‌شود. با توجه به آمار امانت منابع، ضرورت توسعه نظام خدمات در کتابخانه‌های بیمارستانی به نحو قابل ملاحظه‌ای مشاهده می‌شود.

جدول ۷. توزیع فراوانی ارائه خدمات امانی به پزشکان و دانشجویان پزشکی، پرستاران و دانشجویان پرستاری، بهیاران و دانشجویان بهیاری در بیمارستان در طول روز

نام بیمارستان	پزشکان و دانشجویان پزشکی	پرستاران و دانشجویان پرستاری	بهیاران و دانشجویان بهیاری
مرکز پزشکی خورشید	۸۰	۲۰	۴
آیت‌الله کاشانی	۵۵	-	-
مرکز پزشکی فیض	۳۰	۵	۵
مرکز پزشکی امین	۱۵	۱۰	۶
مرکز پزشکی شهید جمران	۳۰	۵	-
مرکز پزشکی شهید بهشتی	۱۵	۱۰	۵
بیمارستان شهید صدوقی	-	-	-
بیمارستان امیرالمؤمنین (ع)	۱۰	۱۰	۱۰
مرکز پزشکی امام موسی کاظم	-	-	-
مرکز پزشکی الزهراء (س)	۷۰	۲۰	۲۰

نتیجه گیری

آنچه از بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های بیمارستانی در شهر اصفهان می‌توان دریافت، دیدگاه‌های متناقضی است که درباب اهمیت به این مراکز و ارائه خدمات به اقشار مختلف در بیمارستان‌ها مشاهده می‌شود. جنبه‌های متنوع این استتاج عبارت است از:

۱. توجه به تأسیس کتابخانه‌های بیمارستانی بعد از سال‌های ۱۳۷۰ به نحو جدی، به‌ویژه در مراکز آموزشی - درمانی، به نحوی که کتابخانه‌های مراکز پزشکی امام موسی کاظم (ع) و الزهراء (س) از فضای مناسبی برخوردارند.

۲. توجه عمیق به توسعه کمی و کیفی نیروی انسانی کتابخانه‌های بیمارستانی احساس می‌شود. این نیاز در استخدام نیروهای جدید به‌ویژه برای کتابخانه‌هایی که با یک نفر اداره می‌شود، ضروری بوده، و ضرورت به کارگیری فارغ‌التحصیلان رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی غیرقابل اجتناب است.

۳. مدیران بیمارستان‌ها جامعه کتابخانه را عمدتاً کادر ثابت پزشکی و پرستاری دانسته در زمینه خدمات‌دهی، بیماران کمتر مورد توجه قرار می‌گیرند.

۴. چنان‌که از حجم مجموعه مواد کتابی در کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان آشکار است، گرایش این مراکز در مجموعه‌سازی مواد تخصصی نسبت به مواد عمومی بیشتر است.

پیشنهادات

با توجه به بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان و تجزیه و تحلیل یافته‌ها، می‌توان پیشنهادهای ذیل را مورد توجه قرار داد:

۱. توجه به خدمات فرانهادی^۱ کتابخانه‌های عمومی و همکاری با کتابخانه‌های بیمارستانی که از سال‌های ۱۹۶۰ میلادی به بعد در جوامع توسعه یافت، یکی از جریان‌های اصیل خدمات کتابخانه‌ای محسوب می‌شود. از این‌رو مناسب است که توجه به حجم مجموعه منابع عمومی مورد توجه مسئولان بیمارستان‌ها و مراکز کتابخانه‌های عمومی در استان واقع شود.

۲. استفاده و بهره‌جویی گسترده از کتابخانه‌های بیمارستانی، به‌ویژه در بیمارستان‌هایی با نظام آموزشی - درمانی، بازسازی فضا، افزایش مجموعه، و توجه به گسترش نیروی انسانی، توسعه این کتابخانه‌ها را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد.

۱. سازمان برنامه و بودجه استان اصفهان، معاونت آمار و اطلاعات. *آمارنامه استان اصفهان*. اصفهان: سازمان برنامه و بودجه استان اصفهان، ۱۳۷۴.
۲. سلطانی، پوری؛ راستین، فروردین. *اصطلاحنامه کتابداری*، ویرایش ۲. تهران: کتابخانه ملی ایران، ۱۳۶۵.
۳. سوال، لنا. «توسعه کتابخانه‌های بیمارستانی سوئد». ترجمه مهوش معترف. *اطلاع‌رسانی دوره دهم*. شماره ۲-۳ (تابستان و پاییز ۱۳۷۲). ص ۸۰-۸۴.
4. Chopra, R.N. *Dictionary of Library Science*. New Delhi: Anmol Publications, 1992.

شپوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی